

Fremsat den 28. februar 2018 af justitsministeren (Søren Pape Poulsen)

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven

(Vidneudelukkelse for patentrådgivere, obligatorisk digital selvbetjening ved ansøgning om fri proces m.v.)

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. september 2017, som ændret ved lov nr. 1679 af 26. december 2017 og § 2 i lov nr. 1680 af 26. december 2017, foretages følgende ændringer:

1. § 12, stk. 7, 2. pkt., ophæves.

2. § 12, stk. 8, 2. pkt., ophæves.

3. I § 19, stk. 3, indsættes som 3. pkt.:

»Rettens præsident kan endvidere meddele andre personer bemyndigelse til at underskrive retsbøger, som alene indeholder

- 1) indgåede forlig i borgerlige sager, jf. § 270, stk. 1,
- 2) meddelelse om, at en sag hæves af sagsøgeren efter § 359 eller § 362, stk. 2, og
- 3) meddelelse om, at der i en sag er meddelt fri proces efter § 328, stk. 5.«

4. I § 170, stk. 1, indsættes efter »retsmæglere«: », patentrådgivere, som er optaget på den liste, der er anført i artikel 134, stk. 1, i den europæiske patentkonvention,«.

5. I § 170, stk. 2, 1. pkt., indsættes efter »retsmæglere«: », patentrådgivere som nævnt i stk. 1«.

6. § 170, stk. 2, 2. pkt., ophæves, og i stedet indsættes:

»Sådan pålæg kan i borgerlige sager ikke udstrækkes til, hvad en advokat har erfaret i en retssag, som har været be-

troet denne til udførelse, eller hvori dennes råd har været søgt. Det samme gælder for, hvad en patentrådgiver som nævnt i stk. 1 har erfaret i en retssag, hvori dennes råd har været søgt.«

7. I § 225, stk. 2, nr. 5, udgår »og«.

8. I § 225, stk. 2, nr. 6, ændres »betydning.« til: »betydning, og«.

9. I § 225, stk. 2, indsættes som nr. 7:

»7) sager mellem erhvervsdrivende, hvor anvendelse af lov om forretningshemmeligheder har væsentlig betydning.«

10. I § 330 indsættes som stk. 2:

»Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at ansøgning om fri proces skal indgives ved anvendelse af den digitale løsning, som Civilstyrelsen stiller til rådighed (digital selvbetjening).«

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. juli 2018, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter tidspunktet for ikrafttræden af § 1, nr. 10.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

2. Lovforslagets hovedpunkter

2.1. Indførelse af regler om vidneudelukkelse for patentrådgivere

2.1.1. Indledning og baggrund

2.1.2. Gældende ret

2.1.2.1. Vidneudelukkelse

2.1.2.2. Patentrådgivere

2.1.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.2. Indførelse af obligatorisk digital selvbetjening ved ansøgning om fri proces

2.2.1. Gældende ret

2.2.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.3. Udvidelse af adgangen til at henlægge visse typer opgaver til retternes kontorpersonale

2.3.1. Gældende ret

2.3.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.4. Ophævelse af særregler om beslutningskompetencen ved anvendelse af suppleanter mv. for retten på Bornholm

2.4.1. Gældende ret

2.4.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.5. Saglig kompetence i sager efter ny lov om forretningshemmeligheder

2.5.1. Gældende ret

2.5.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

3. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

4. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.

5. De administrative konsekvenser for borgere

6. De miljømæssige konsekvenser

7. Forholdet til EU-retten

8. Hørte myndigheder og organisationer mv.

9. Sammenfattende skema

1. Indledning

Lovforslaget indeholder for det første et forslag om, at retsplejelovens regler om vidneudelukkelse for bestemte persongrupper i § 170, stk. 1, udvides til også at omfatte patentrådgivere, som er anerkendt i henhold til reglerne i den europæiske patentkonvention. Denne del af lovforslaget har navnlig til formål at sikre, at danske virksomheder, som be-

nytter patentrådgivere, så vidt muligt er stillet på samme måde som udenlandske virksomheder i forbindelse med patentretssager i udlandet, herunder i USA.

Der henvises til punkt 2.1 nedenfor.

Lovforslaget har for det andet til formål at indføre en bemyndigelse til, at justitsministeren kan fastsætte regler om, at ansøgninger om fri proces skal indgives digitalt via en digital løsning, som Civilstyrelsen vil stille til rådighed (digital selvbetjening).

Der henvises til punkt 2.2 nedenfor.

Lovforslaget indeholder for det tredje et forslag om at udvide adgangen for rettens præident ved byretterne og Sø- og Handelsretten til at bemyndige rettens kontorpersonale mv. til at varetage visse opgaver af ekspeditions-mæssig karakter.

Der henvises til punkt 2.3 nedenfor.

Lovforslaget indeholder for det fjerde et forslag om at opheve de særregler om beslutningskompetencen, der er gældende for retten på Bornholm i forbindelse med beslutninger om at anvende suppleanter eller at sætte retten med en ekstra dommer og domsmand.

Der henvises til punkt 2.4 nedenfor.

Lovforslaget indeholder for det femte et forslag om, at Sø- og Handelsrettens saglige kompetence udvides til også at omfatte sager, hvor anvendelse af den nye lov om forretningshemmeligheder, som forventes vedtaget i indeværende folketings-samling, har væsentlig betydning.

Der henvises til punkt 2.5 nedenfor.

2. Lovforslagets hovedindhold

2.1. Indførelse af regler om vidneudelukkelse for patent-rådgivere

2.1.1. Indledning og baggrund

2.1.1.1. Patentrådgivere benyttes i dag af bl.a. virksomheder, som arbejder med forskning og innovation. Patentrådgiverne bistår virksomhederne med teknisk, strategisk og juridisk rådgivning om patentrelaterede spørgsmål, f.eks. om mulighederne for at bringe produkter baseret på ny innovation på markedet, eller hvordan virksomheden bør navigere i forhold til konkurrenternes patentrettigheder. En væsentlig del af patentrådgivningen består typisk af løbende vurderinger af virksomhedens arbejde med at udvikle nye produkter og kan være afgørende for virksomhedens beslutning om enten at fortsætte sine investeringer og eventuelt tilrette en udvikling i en bestemt retning eller at stoppe igangværende arbejde. Patentrådgivere benyttes ikke kun af private virksomheder. Det forekommer eksempelvis også, at patentrådgivere

yder rådgivning i forbindelse med forskning ved universiteterne og andre forskningsinstitutioner.

Dansk Industri har gjort Justitsministeriet opmærksom på, at danske virksomheder i visse situationer konkurrencemæssigt er stillet ringere end udenlandske virksomheder som følge af, at retsplejelovens regler om vidneudelukkelse ikke omfatter patentrådgivere. Denne problemstilling ses navnlig at gøre sig gældende i forhold til danske virksomheder, der ønsker at være aktive på det amerikanske marked.

Dansk Industri har nærmere peget på, at danske virksomheder, som bliver involveret i patenttvister i USA, i videre omfang end en amerikansk modpart risikerer at blive pålagt at fremlægge forretnings-sensitive oplysninger, som er udvekslet mellem virksomheden og dennes patentrådgiver, ligesom den danske virksomheds patentrådgiver, i modsætning til amerikanske patentrådgivere, kan blive pålagt at afgive vidneforklaring herom. Denne forskel i parternes retsstilling skyldes henholdsvis de meget vidtgående bevissikringsregler (kaldet *discovery*), som gælder i USA og andre lande, der anvender *common law*, og de amerikanske domstoles anvendelse af reglerne om fortrolighedsprivilegium (kaldet *privileged matters*), som udgør en undtagelse til reglerne om *discovery*.

Efter reglerne om *discovery* kan en part i en patenttvist som udgangspunkt kræve, at modparten fremlægger al dokumentation og alle typer af oplysninger, som potentielt kan tænkes at have relevans for det patent, som tvisten drejer sig om. Dette kan også omfatte oplysninger, som er indeholdt i den kommunikation, som har fundet sted mellem en virksomhed og dennes patentrådgiver. Undtaget herfra er som nævnt oplysninger, som er omfattet af et fortrolighedsprivilegium, herunder af det såkaldte *attorney-client privilege*. Amerikanske domstole ses i vidt omfang at udstrække *attorney-client privilege* til også at omfatte rådgivning fra amerikanske patentrådgivere. Den rådgivning mv., som en dansk virksomhed har modtaget fra sin (danske) patentrådgiver, vil derimod ikke være omfattet, fordi der i Danmark ikke gælder noget fortrolighedsprivilegium for patentrådgivning.

Selv om problemet ses at være størst i forhold til danske virksomheder, der opererer på det amerikanske marked, vil tilsvarende situationer ifølge Dansk Industri også kunne opstå for danske virksomheder, der er involveret i tvister om patentrettigheder i andre lande, som anvender *common law*, og som derfor har regler om *discovery*.

Da oplysninger indeholdt i patentrådgivning ofte vil være af forretnings-sensitiv karakter, ikke mindst for virksomheder, der satser på innovation og forskning, er det af stor betydning for danske virksomheder, at de så vidt muligt sikres den samme retsstilling som udenlandske virksomheder, herunder f.eks. amerikanske virksomheder. Dansk Industri har i

den forbindelse peget på, at dette bedst sikres ved at lade patentrådgivere være omfattet af retsplejelovens regler om vidneudelukkelse.

2.1.1.2. Den beskrevne problemstilling er tillige anerkendt i en række af vores nabolande og har været en medvirkende årsag til, at lande som Sverige og Finland har indført regler, som netop tager sigte på at sikre fortrolighed omkring den rådgivning, som en virksomhed modtager fra en patentrådgiver. I Sverige har man eksempelvis valgt at indføre en national autorisationsordning for patentrådgivere, ligesom man har indført regler om vidneudelukkelse for patentrådgivere, som har opnået denne autorisation.

I det omfang andre lande indfører regler, som sikrer, at deres patentrådgivere ikke risikerer at blive pålagt eksempelvis at afgive vidneforklaring om deres rådgivning i forbindelse med retssager i lande, der anvender *common law*, må dette forventes også at kunne få betydning for en virksomheds valg af patentrådgiver. Den manglende vidneudelukkelse af patentrådgivere i dansk ret vil derfor også kunne have en negativ konkurrencemæssig virkning for danske patentrådgivere i forhold til deres udenlandske konkurrenter.

2.1.1.3. Regler om fortrolighedsprivilegium for patentrådgivere kendes også fra det internationale patentsystem. Således er der i medfør af artikel 134 a i den europæiske patentkonvention, som Danmark har tiltrådt, fastsat regler om fortrolighed og vidneudelukkelse, som omfatter en parts repræsentant, når denne er en såkaldt *European Patent Attorney*, i forbindelse med sager om europæiske patenter, der føres for Den Europæiske Patentmyndighed (regel 153 i implementeringsregulativet til konventionen). Lignende regler findes i artikel 48, stk. 5, i aftale af 19. februar 2013 om en fælles patentdomstol, som Danmark har ratificeret i 2014, men som endnu ikke er trådt i kraft. Fortrolighedsprivilegiet for rådgivere, herunder patentrådgivere, er nærmere reguleret i den fælles patentdomstols procesreglement (regel 287 og 288) og omfatter al kommunikation med en rådgiver, også selv om der ikke er tale om en partsrepræsentant.

De nævnte regler gælder ikke ved patentsager, der føres ved danske domstole.

2.1.2. Gældende ret

2.1.2.1. Vidneudelukkelse

Reglerne om vidner findes i retsplejelovens kapitel 18. Efter retsplejelovens § 168, stk. 1, har enhver som udgangspunkt pligt til at afgive forklaring for retten som vidne. En parts nærmeste og den, der ved at afgive forklaring ville udsætte sig for straf eller væsentlig skade, har dog i almindelighed ikke pligt til at afgive vidneforklaring, jf. retsplejelovens § 171. Derudover er vidnepligten begrænset af reglerne om vidneudelukkelse i retsplejelovens §§ 169 og 170. Retspleje-

lovens § 169 vedrører personer, som udfører offentlige hverv, og vil derfor ikke blive omtalt nærmere.

Efter retsplejelovens § 170, stk. 1, må vidneforklaring ikke afkræves af præster i folkekirken eller andre trossamfund, læger, forsvarere, retsmæglere og advokater om det, som er kommet til deres kundskab ved udøvelsen af deres virksomhed. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med, at de nævnte professioner ved lov er undergivet tavshedspligt om sådanne oplysninger. Den, som har krav på hemmeligholdelse, f.eks. en advokats klient, kan dog give samtykke til, at advokaten afgiver forklaring.

Efter § 170, stk. 2, 1. pkt., kan retten dog pålægge læger, retsmæglere og advokater – men ikke præster og forsvarere i straffesager – at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige til, at forklaring afkræves. Et sådan pålæg kan i borgerlige sager ikke udstrækkes til, hvad en advokat har erfaret i en retssag, som har været betroet ham til udførelse, eller hvori hans råd har været søgt, jf. § 170, stk. 2, 2. pkt.

Derudover kan retten bestemme, at forklaring ikke skal afgives om forhold, med hensyn til hvilke vidnet i medfør af lovgivningen har tavshedspligt, og hvis hemmeligholdelse har væsentlig betydning, jf. retsplejelovens § 170, stk. 3. Denne regel kan således også anvendes på andre persongrupper end de nævnte i stk. 1, der er omfattet af en i medfør af lovgivningen bestemt tavshedspligt.

Reglerne i stk. 1-3 gælder også for de pågældende personers medhjælpere, jf. retsplejelovens § 170, stk. 4.

Hvis en person er omfattet af reglerne om vidneudelukkelse, har dette tillige betydning for anvendelsen af reglerne om edition i civile sager. Personer, som er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne, kan således ikke pålægges af retten at udlevere dokumenter, hvis der derved vil fremkomme oplysninger om forhold, som vedkommende ville være udelukket fra at afgive forklaring om, jf. retsplejelovens §§ 298, stk. 1, og 299, stk. 1. Tilsvarende gælder i forhold til den særlige regel i retsplejelovens § 306 om oplysningspligt i forbindelse med sager om krænkelse af immaterialrettigheder, jf. § 306, stk. 4.

Retsplejelovens § 653 indeholder en bestemmelse om fogedrettens mulighed for at træffe beslutning om at foretage bevissikringsundersøgelser i forbindelse med sager om krænkelse af en immaterialret eller en lignende overtrædelse som angivet i § 653, stk. 2. Det følger af § 653, stk. 5, at sådanne undersøgelser ikke må omfatte materiale, der indeholder oplysninger om forhold, som rekvisitus (i denne sammenhæng den, der formodes at have begået krænkelsen) i

medfør af vidneudelukkelsesreglerne ville være udelukket fra at afgive forklaring om som vidne.

Det følger imidlertid af retspraksis, at det også kan medføre en indskrænkning i adgangen til at foretage bevissikring efter retsplejelovens § 653, hvis der er tale om oplysninger, som har relation til en person, der er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne, selv om rekvisitus ikke selv er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne.

I en kendelse af 17. juni 2016 afsagt af Østre Landsret, refereret i UfR2016. 3549Ø, tog landsretten stilling til, hvorvidt oplysninger om eventuel korrespondance mv. mellem en virksomhed og dennes rådgiver måtte medtages i en bevissikringsundersøgelse, som blev foretaget hos virksomheden i medfør af retsplejelovens § 653. Landsretten tog i den forbindelse i første række stilling til, hvorvidt rådgiveren, som var varemærkesagkyndig og ansat i et patent- og varemærkebureau, kunne anses for omfattet af retsplejelovens § 170, hvilket, landsretten fandt, ikke var tilfældet. På den baggrund, og da landsretten heller ikke fandt, at det under hensyn til virksomhedens erhvervshemmeligheder kunne antages, at undersøgelsen ville påføre virksomheden skade eller ulempe, som stod i misforhold til rekvirentens interesse i undersøgelsens gennemførelse, jf. retsplejelovens § 653, stk. 4, blev undersøgelsen tilladt.

Endvidere kan der henvises til en kendelse af 12. juni 2014 afsagt af Vestre Landsret, refereret i UfR2014. 2981V, hvor landsretten i forbindelse med en bevissikringsundersøgelse hos to selskaber efter retsplejelovens § 653 fandt, at dokumenter, som udgjorde korrespondance mellem selskaberne og deres advokat, skulle undtages både fra en rapport om resultatet af undersøgelsen og fra de dokumenter, som skulle udleveres til rekvirenten. Landsretten henviser i sin begrundelse i første række til retsplejelovens § 170 og i øvrigt til retsplejelovens § 653, stk. 4.

2.1.2.2. Patentrådgivere

Patentrådgivere er som profession ikke nærmere lovreguleret, og patentrådgivere er ikke i medfør af lovgivningen pålagt en generel tavshedspligt i relation til deres rådgivning. Patentrådgivere er heller ikke omfattet af reglerne om vidneudelukkelse i retsplejelovens § 170, stk. 1, medmindre der er tale om en advokat, der yder rådgivningen.

I visse tilfælde vil en patentrådgiver dog kunne være omfattet af en lovbestemt tavshedspligt. Eksempelvis indeholder markedsføringslovens § 23, stk. 2, et forbud mod ubeføjet videregivelse eller benyttelse af en erhvervsdrivendes erhvervshemmeligheder. Bestemmelsen vil således omfatte de erhvervshemmeligheder, som en patentrådgiver får kendskab til eller rådighed over i forbindelse med sin rådgivning af en erhvervsdrivende klient. Det bemærkes, at erhvervsministeren den 10. januar 2018 har fremsat forslag til en ny lov

om forretningshemmeligheder (lovforslag nr. L 125). Hvis lovforslaget vedtages, vil reglerne om erhvervshemmeligheder i markedsføringslovens § 23 samtidig blive ophævet, idet reglerne videreføres i den nye lov om forretningshemmeligheder.

Et andet eksempel er lov om arbejdstageres opfindelser, som indeholder en bestemmelse om tavshedspligt i forhold til visse opfindelser, som gøres af en arbejdstager, jf. lovens § 12. Denne bestemmelse gælder også for de patentrådgivere, som måtte få kendskab til opfindelsen i forbindelse med rådgivning om mulighederne for patentering af opfindelsen. Bestemmelsen finder kun anvendelse for de opfindelser, som er gjort af en arbejdstager under de særlige omstændigheder, som er angivet i loven, og har derudover alene sigte på at sikre fortrolighed under den proces, der ligger forud for, at en patentansøgning eventuelt indgives.

I de tilfælde, hvor en patentrådgiver findes at være omfattet af en lovbestemt tavshedspligt, finder bestemmelsen i retsplejelovens § 170, stk. 3, anvendelse, jf. punkt 2.1.2.1 ovenfor.

2.1.3. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.1.3.1. Patentrådgivere bistår i dag en lang række danske virksomheder, herunder navnlig virksomheder med fokus på forskning og udvikling, med både teknisk, strategisk og juridisk rådgivning i forbindelse med patentspørgsmål.

Den kommunikation, som er mellem en patentrådgiver og dennes klient (f.eks. en virksomhed), og de oplysninger om klientens forskning og produkter mv., som patentrådgiveren opnår kendskab til gennem sin rådgivning, vil meget ofte indeholde forretningssensitive oplysninger, herunder forretningshemmeligheder, og det vil kunne være forbundet med væsentlige økonomiske tab for klienten, såfremt oplysningerne kommer en tredjepart, f.eks. en konkurrent, til kundskab.

Der vil desuden kunne være et vist overlap mellem den rådgivning, som en virksomhed indhenter fra en patentrådgiver og fra en advokat i forbindelse med forhold omkring patenter, ligesom der ofte vil være et tæt samarbejde mellem patentrådgiver og advokater i forbindelse med rådgivning af virksomheden. Dette gør sig også gældende i forhold til retssager om patentspørgsmål, f.eks. sager om patentkrænkelser, hvor parterne ofte vil søge rådgivning hos både advokater og patentrådgivere. Virksomheder, der benytter patentrådgivere, har derfor en berettiget forventning om, at følsomme oplysninger om virksomhedens forskning, produkter mv., som patentrådgiveren måtte få kendskab til, behandles med fortrolighed.

Selv om der i dansk ret ikke er fastsat generelle regler om tavshedspligt for patentrådgivere, som det f.eks. er tilfældet for advokater, kan det lægges til grund, at patentrådgiverbranchen i almindelighed arbejder ud fra en sådan norm, og at bestemmelser om fortrolighed ofte vil være direkte anført i patentrådgiverens forretningsbetingelser eller på anden vis aftalt eller forudsat mellem patentrådgiveren og dennes klient.

Justitsministeriet finder, at disse forhold kan tale for, at patentrådgivere som udgangspunkt ikke i forbindelse med en retssag efter de almindelige regler om vidnepligt skal kunne tvinges til at afgive forklaring om forhold i relation til den rådgivning, som vedkommende har ydet til en af sagens parter.

Hertil kommer som beskrevet ovenfor under punkt 2.1.1, at den manglende vidneudelukkelse af patentrådgivere i dansk ret kan medføre, at danske virksomheder får en ringere retsstilling end en modpart i forbindelse med retssager i lande, som anvender *common law* og regler om *discovery*. Desuden vil den manglende vidneudelukkelse af patentrådgivere kunne have den virkning, at danske patentrådgivere stilles dårligere konkurrencemæssigt i forhold til patentrådgivere fra andre lande, der har sådanne regler.

Justitsministeriet finder, at disse forhold samlet set taler for, at der, i lighed med hvad der gælder for f.eks. advokater, også bør gælde regler om vidneudelukkelse for patentrådgivere, således at det fortrolighedsforhold, der er mellem patentrådgiveren og dennes klient, kan bevares i forbindelse med retssager, uanset om disse føres her i landet eller i udlandet.

Justitsministeriet foreslår derfor, at sådanne regler indføres ved, at retsplejelovens § 170, stk. 1, om persongrupper, der er udelukket fra at vidne, udvides til også at omfatte visse patentrådgivere, jf. nedenfor under punkt 2.1.3.3.

2.1.3.2. Særligt i relation til danske virksomheders og danske patentrådgiveres retsstilling i forbindelse med retssager i USA bemærkes, at det findes vanskeligt med sikkerhed at fastslå, hvornår en amerikansk domstol vil lade det såkaldte *attorney-client privilege* gælde i relation til oplysninger, som udveksles mellem en dansk virksomhed og virksomhedens patentrådgiver.

Den amerikanske patentmyndighed, *United States Patent and Trademark Office*, har herom over for Justitsministeriet oplyst, at patentsager behandles ved USA's føderale domstole, som er inddelt i 94 retsdistrikter. Selv om både reglerne om *discovery* og *attorney-client privilege* som udgangspunkt er fastsat i føderal lovgivning, suppleres reglerne dels af retspraksis, dels af lokale regler fastsat af de enkelte retsdistrikter. De processuelle rammer i patentsager kan derfor variere fra retsdistrikt til retsdistrikt, og der kan derfor ikke

gives noget generelt svar på, i hvilket omfang en føderal domstol vil lade kommunikation mellem en virksomhed og en ikke-amerikansk patentrådgiver være omfattet af reglen om *attorney-client privilege*.

I forbindelse med, at man i Sverige indførte lovregler om tavshedspligt og vidneudelukkelse for patentrådgivere, var man særligt opmærksom på netop spørgsmålet om reglerens betydning i forbindelse med retssager ved amerikanske domstole. I det svenske lovforslag fra 2010 (Regeringens proposition 2009/10:202), som bygger på et omfattende forarbejde, anføres bl.a., at det kan udledes af amerikansk retspraksis, at kommunikation med en ikke-amerikansk patentrådgiver efter omstændighederne kan være omfattet af *attorney-client privilege*, men at retstilstanden ikke er klar på dette punkt. Det anføres endvidere, at amerikanske domstole ses at være mest tilbøjelige til at nå dette resultat, når der gælder et tilsvarende fortrolighedsprivilegium for patentrådgiveren ifølge reglerne i dennes hjemland.

Uanset den beskrevne usikkerhed om retstilstanden i USA på dette område finder Justitsministeriet på ovennævnte baggrund, at en udvidelse af retsplejelovens reglerne om vidneudelukkelse må antages at være det mest egnede tiltag for at sikre danske virksomheder og deres patentrådgivere samme retsstilling som en udenlandsk modpart i forbindelse med patentretssager i lande, der anvender *common law* og regler om *discovery*.

2.1.3.3. Betegnelsen "patentrådgiver" (eller "patentagent") er i modsætning til f.eks. "advokat" ikke en beskyttet titel, men en titel, der i princippet kan benyttes af alle. Af den grund har Justitsministeriet fundet, at der er behov for at foretage en nærmere afgrænsning af den persongruppe, som foreslås omfattet af vidneudelukkelsesreglerne.

Ved indførelsen af reglerne om vidneudelukkelse for patentrådgivere i Sverige valgte man samtidig at indføre en national autorisationsordning for patentrådgivere. De patentrådgivere, der er omfattet af de svenske regler om vidneudelukkelse, er derfor afgrænset til patentrådgivere, som har opnået en sådan autorisation i Sverige.

Justitsministeriet finder imidlertid ikke, at indførelse af regler om vidneudelukkelse for patentrådgivere i retsplejelovens § 170 nødvendigvis kræver, at der samtidig indføres en egentlig autorisationsordning for danske patentrådgivere. I den forbindelse bemærkes samtidig, at etablering og drift af en sådan autorisationsordning og et dertil knyttet tilsyn vil være ganske ressourcekrævende. Omvendt bør der efter Justitsministeriets opfattelse stilles visse kvalifikationskrav til de persongrupper, der omfattes af vidneudelukkelsesreglerne.

En stor del af de danske patentrådgivere er i dag omfattet af den certificeringsordning, som findes i tilknytning til Den Europæiske Patentmyndighed, og som er en betingelse for at kunne være partsrepræsentant i patentsager, der behandles ved Den Europæiske Patentmyndighed. Patentrådgivere, som er omfattet af ordningen, betegnes *European Patent Attorney* (EPA).

Ifølge den europæiske patentkonventions artikel 134 er betingelserne for at opnå EPA-titlen, at vedkommende er statsborger i en af de kontraherende stater, at vedkommende har sit forretningssted eller ansættelsessted i en af de kontraherende stater, og at vedkommende har bestået den europæiske egnethedsprøve, som er en omfattende eksamen i patentretlige forhold. Desuden skal ansøgeren bl.a. opfylde en række uddannelsesmæssige krav og krav om relevant erhvervs erfaring.

Personer, som opnår EPA-titlen, registreres hos Den Europæiske Patentmyndighed og er samtidig underlagt regler om professionel adfærd i deres virke, herunder regler om tavshedspligt i forhold til oplysninger, som modtages fra klienter. De er desuden underlagt et disciplinært tilsyn under Den Europæiske Patentmyndighed, og overtrædelse af reglerne om professionel adfærd kan bl.a. resultere i pålæggelse af bøder og frakendelse af retten til at være partsrepræsentant i en tidsbestemt periode eller på ubestemt tid.

Der er pr. november 2017 ifølge Den Europæiske Patentmyndigheds hjemmeside registreret 265 danske EPA'ere og ca. 12.000 EPA'ere for alle lande, som har tiltrådt den europæiske patentkonvention.

På baggrund heraf finder Justitsministeriet det mest hensigtsmæssigt og tilstrækkeligt at lade den foreslåede udvidelse af reglerne om vidneudelukkelse være afgrænset til de patentrådgivere, der er registreret som EPA ved Den Europæiske Patentmyndighed.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 4-6, og bemærkningerne hertil.

2.2. Indførelse af obligatorisk digital selvbetjening ved ansøgning om fri proces

2.2.1. Gældende ret

Reglerne om fri proces fremgår af retsplejelovens §§ 325-336.

I retsplejelovens § 325 er fastsat de økonomiske betingelser, som en ansøger som hovedregel skal opfylde for at kunne få meddelt fri proces. Det er efter bestemmelsen tillige en be-

tingelse, at ansøgeren ikke kan få omkostninger ved sagen dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring.

De øvrige betingelser for, hvornår der kan meddeles fri proces, fremgår af retsplejelovens §§ 327-329.

Både fysiske og juridiske personer kan som udgangspunkt søge om fri proces.

Sager om fri proces behandles som udgangspunkt af justitsministeren med klageadgang til Procesbevillingsnævnet. Det drejer sig om sager om fri proces, som behandles efter retsplejelovens §§ 328 og 329. Justitsministeren har henlagt behandlingen af sager om fri proces til Civilstyrelsen.

I visse typer sager, som er nærmere angivet i retsplejelovens § 327, er kompetencen til at meddele fri proces dog tillagt retterne, jf. § 327, stk. 5.

Ansøgninger om fri proces efter retsplejelovens §§ 328 og 329 indgives til Civilstyrelsen.

I medfør af retsplejelovens § 330 kan justitsministeren (Civilstyrelsen) fastsætte regler om indholdet af en ansøgning om fri proces og om de oplysninger, som ansøgeren skal meddele. Ved bekendtgørelse nr. 1671 af 14. december 2016 om fri proces er det nærmere bestemt, hvilke oplysninger der som minimum skal vedlægges en ansøgning om fri proces. Det drejer sig om oplysninger om ansøgerens indkomstforhold (årsopgørelser), oplysninger om antallet af børn, som ansøgeren forsørger, samt oplysninger om, hvorvidt der er en forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen, jf. bekendtgørelsens § 4. Af samme bestemmelse fremgår desuden, at Civilstyrelsen kan pålægge ansøgeren at tilvejebringe yderligere oplysninger til brug for sagens behandling.

Der gælder i øvrigt ikke formkrav til en ansøgning om fri proces. Ansøgninger om fri proces modtages i dag i Civilstyrelsen enten som almindelig post, e-mail, digital post eller ved aflevering ved personligt fremmøde. I de fleste tilfælde indgives ansøgningen af ansøgerens advokat.

På Civilstyrelsens hjemmeside findes en blanket, der kan anvendes til ansøgning om fri proces, og hvoraf det tillige fremgår, hvilke oplysninger ansøgeren som minimum skal give til brug for ansøgningens behandling.

2.2.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

2.2.2.1. Civilstyrelsen modtager årligt 3.000-3.500 ansøgninger om fri proces. Civilstyrelsen har oplyst, at en stor del af de modtagne ansøgninger mangler en eller flere af de op-

lysninger, som ansøgningen efter de gældende regler skal indeholde, og som er nødvendige for, at styrelsen kan påbegynde en egentlig behandling af ansøgningen. Dette gælder både for de ansøgninger, som indgives af en advokat på vegne af ansøgeren, og ansøgninger der indgives af ansøgeren selv.

Det er Civilstyrelsens vurdering, at der i mere end to tredjedele af alle ansøgninger mangler oplysninger, eksempelvis ansøgers årsopgørelse eller oplysninger om retshjælpsforsikring. Civilstyrelsen bruger derfor en del ressourcer på at vिसitere modtagne ansøgninger for at konstatere, om der mangler oplysninger, samt på at indhente manglende oplysninger.

Med henblik på at sikre en hurtigere og mere effektiv sagsbehandling ønsker Civilstyrelsen derfor, at der skabes mulighed for at indføre obligatorisk brug af digital selvbetjening ved indgivelse af ansøgninger om fri proces. En sådan ordning vil medføre, at ansøgninger om fri proces i langt højere grad end i dag vil indeholde de nødvendige oplysninger, idet den digitale løsning, som vil skulle anvendes, kan designes til at sikre, at ansøgningen kun kan indgives, hvis oplysningerne er medtaget.

Det foreslås derfor, at der i retsplejelovens § 330 indsættes hjemmel til, at justitsministeren kan fastsætte regler om obligatorisk brug af digital selvbetjening ved indgivelse af ansøgninger om fri proces til Civilstyrelsen. Reglerne forudsættes at skulle gælde for både fysiske og juridiske personer, der ansøger om fri proces. Den digitale løsning, som skal anvendes, vil skulle stilles til rådighed af Civilstyrelsen.

Indførelse af obligatorisk digital selvbetjening på dette område findes i øvrigt at være i overensstemmelse med den fælles offentlige digitaliseringsstrategi, som bl.a. indebærer, at skriftlig kommunikation mellem borgere og det offentlige som udgangspunkt skal overgå til digital kommunikation, og at det er hensigten, at digital selvbetjening skal være den primære kommunikationskanal ved indgivelse af ansøgninger og anmeldelser mv. til offentlige myndigheder.

Der er ikke ved den foreslåede bemyndigelse til at fastsætte regler om obligatorisk brug af digital selvbetjening hjemmel til at fravige grundlæggende forvaltningsretlige regler eller principper om eksempelvis notatpligten, myndighedernes vejledningspligt, pligten til at oplyse en sag tilstrækkeligt, adgang til partsrepræsentation mv.

Et krav om obligatorisk brug af digital selvbetjening ved indgivelse af ansøgninger er derimod en fravigelse af det almindelige forvaltningsretlige udgangspunkt om, at der er frihed for borgeren til at henvende sig til offentlige myndigheder på den måde, som borgeren ønsker, og en sådan ordning antages derfor at kræve en klar hjemmel.

Efter forvaltningslovens § 7 skal en forvaltningsmyndighed i fornødent omfang yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse om spørgsmål inden for myndighedens sagsområde. Den foreslåede bemyndigelse til at fastsætte regler om obligatorisk brug af digital selvbetjening ændrer ikke denne pligt. Civilstyrelsen vil således have pligt til at informere om, at ansøgninger om fri proces skal indgives til Civilstyrelsen på en bestemt måde, og til som hidtil i fornødent omfang at yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse til Civilstyrelsen herom. Det vil i den forbindelse påhvile Civilstyrelsen at hjælpe borgere, der ikke har mulighed for at kommunikere digitalt, herunder vejlede om mulighederne for dispensation.

Borgere vil i øvrigt ved indførelse af en ordning om obligatorisk brug af digital selvbetjening have samme muligheder som i dag for at lade sig repræsentere eller bistå af andre, herunder af en advokat, som ligesom i dag vil kunne indgive ansøgningen på vegne af sin klient.

Ansøgninger om fri proces, som indgives efter de regler, som udstedes i medfør af den foreslåede bemyndigelse, vil skulle anses for at være kommet frem, når ansøgningen er tilgængelig for Civilstyrelsen.

2.2.2.2. Den foreslåede bemyndigelse vil blive udnyttet til at fastsætte nærmere regler for brugen af den digitale selvbetjening i lighed med, hvad der kendes fra andre ordninger om obligatorisk digital selvbetjening, som er indført på forskellige forvaltningsområder. Som eksempler på sådanne ordninger henvises til lov nr. 552 af 2. juni 2014 om ændring af forskellige lovbestemmelser om ansøgninger, anmeldelser, meddelelser, anmodninger og erklæringer til offentlige myndigheder (Overgang til obligatorisk digital selvbetjening, for så vidt angår ansøgning om byggetilladelse, ansøgning om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v., anmodning om separation og skilsmisse, ansøgning om børne- og ægtefællebidrag, ansøgning om lån til beboerindskud, ansøgning om parkeringslicens og anmodning om attestationer efter lov om Det Centrale Personregister m.v.).

Det forudsættes således, at der i medfør af den foreslåede bemyndigelse eksempelvis vil blive fastsat nærmere regler om, at ansøgninger, som ikke indgives ved digital selvbetjening, afvises af Civilstyrelsen, og regler om, hvornår Civilstyrelsen kan dispensere fra kravet om anvendelse af digital selvbetjening.

Reglerne om dispensation forudsættes navnlig at ville skulle tage højde for de situationer, hvor en person som følge af særlige forhold, f.eks. et fysisk eller psykisk handicap eller manglende it-kompetencer, ikke kan eller ikke må forventes at kunne anvende en digital selvbetjeningsløsning. Civilstyrelsen vil skulle foretage en konkret vurdering af, om der foreligger sådanne særlige forhold i hvert enkelt tilfælde,

hvor en person anmoder om dispensation. Civilstyrelsen vil i givet fald skulle informere vedkommende om mulighederne for at indgive ansøgningen på anden vis eller om muligheden for at lade andre ansøge via fuldmagt.

Det forudsættes desuden, at der vil skulle fastsættes regler om, at Civilstyrelsen i andre ekstraordinære situationer vil kunne beslutte at behandle en ansøgning, som ikke er indgivet via den digitale selvbetjening. Hermed sigtes til situationer, hvor det eksempelvis som følge af omstændighederne ved ansøgningen, herunder beskaffenhed eller omfanget af materialet i ansøgningen, eller Civilstyrelsens forhold efter en konkret vurdering findes mest hensigtsmæssigt af fravige kravet om digital selvbetjening.

Endelig forudsættes det, at Civilstyrelsen i overensstemmelse med reglerne i databeskyttelsesforordningen, som træder i kraft den 25. maj 2018, vil være forpligtet til at stille en sikker digital løsning til rådighed.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 10, og bemærkningerne hertil.

2.3. Udvidelse af adgangen til at henlægge visse typer opgaver til retternes kontorpersonale

2.3.1. Gældende ret

Det følger af retsplejelovens § 19, stk. 3, 1. pkt., at rettens præsident ved byretterne og Sø- og Handelsretten kan bemyndige andre personer end rettens jurister, dvs. rettens kontorpersonale, til at træffe visse typer afgørelser og varetage visse typer sager.

Omfattet af bemyndigelsesadgangen er afgørelser om afvisning af en stævning efter retsplejelovens § 350, stk. 2, og afvisning af et betalingspåkrav efter retsplejelovens § 477 d, stk. 2, hvis angivelsen af sagsøgtens navn og adresse i stævningen eller skyldnerens navn og adresse i betalingspåkravet er unøjagtig, så forkyndelse ikke kan foretages. Rettens præsident kan endvidere bemyndige kontorpersonalet til at udføre foged-, skifte- og notarialforretninger samt faderskabsager, hvis der ikke træffes afgørelse om tvistigheder, samt til at beslutte, at en part eller skønsmand mv. er undtaget fra kravet om anvendelsen af domstolens sagsportal. Endelig følger det af § 19, stk. 3, 2. pkt., at personer, som er bemyndiget til at udføre fogedforretninger, efter præsidentens nærmere bestemmelse også kan træffe afgørelse efter § 490, § 494, stk. 2 og 3, og § 525.

Bemyndigelsesadgangen i retsplejelovens § 19, stk. 3, gælder ikke for landsretterne og Højesteret.

2.3.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Domstolsstyrelsen har over for Justitsministeriet foreslået, at bemyndigelsesadgangen i retsplejelovens § 19, stk. 3, udvides til at omfatte en række konkrete sagskridt af ekspeditiv karakter i civile sager. Forslaget bygger på anbefalinger fra en arbejdsgruppe nedsat under Domstolsstyrelsen, som har haft til opgave at klarlægge og beskrive kontorpersonalets fremtidige rolle og arbejdsopgaver ved retterne. Forslaget har til formål at give de enkelte retter mulighed for en mere hensigtsmæssig anvendelse af rettens personalemæssige ressourcer og dermed medvirke til at sikre en hurtig sagsbehandling ved retterne.

Domstolsstyrelsen har nærmere foreslået, at bemyndigelsesadgangen udvides således, at retspræsidenten kan bemyndige kontorpersonale til at underskrive retsbogen i en række konkrete tilfælde, hvor der ikke træffes nogen afgørelse i tvistigheder eller i øvrigt foretages nogen juridisk vurdering.

Det foreslås således, at kontorpersonale skal kunne bemyndiges til at underskrive retsbøger, der alene indeholder et forlig indgået mellem parterne i en civil sag. Desuden foreslås det, at bemyndigelsesadgangen også skal omfatte retsbøger, der alene indeholder meddelelse om, at sagsøgeren hæver sagen efter retsplejelovens § 359 eller § 362, stk. 2, eller meddelelse om, at en eller flere af sagens parter er meddelt fri proces af justitsministeren (Civilstyrelsen) eller Procesbevillingsnævnet efter retsplejelovens § 328, stk. 5.

Justitsministeriet kan tilslutte sig, at der som foreslået gives retterne bedre muligheder for at udnytte deres personalemæssige ressourcer mest hensigtsmæssigt. Justitsministeriet er endvidere enig med Domstolsstyrelsen i, at der ikke findes at være betænkeligheder ved, at de beskrevne opgaver efter bemyndigelse kan udføres af kontorpersonale i stedet for rettens jurister.

Det foreslås på den baggrund, at retsplejelovens § 19, stk. 3, ændres i overensstemmelse med Domstolsstyrelsens forslag.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 3, og bemærkningerne hertil.

2.4. Ophævelse af særregler om beslutningskompetencen ved anvendelse af suppleanter mv. for retten på Bornholm

2.4.1. Gældende ret

Det fremgår af retsplejelovens § 12, stk. 7, 1. pkt., at hvis hovedforhandlingen i en nævninge- eller domsmandssag antages at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling af rettens formand bestemme, at suppleanter for dommeren eller dommerne og nævningerne eller domsmændene skal overvære hovedforhandlingen.

Tilsvarende kan rettens præsident i medfør af retsplejelovens § 12, stk. 8, 1. pkt., efter indstilling fra rettens formand i domsmandssager om økonomisk kriminalitet, der forventes at have en længere varighed, bestemme, at retten sammensættes af 2 dommere og 3 domsmænd (i stedet for 1 dommer og 2 domsmænd, som er det sædvanlige, jf. retsplejelovens § 12, stk. 1 og 6).

For retten på Bornholm gælder imidlertid en særlig kompetenceregulering for beslutninger om deltagelse af suppleanter for dommeren og domsmændene i straffesager eller om, at retten skal sammensættes med en yderligere dommer og domsmand i straffesager om økonomisk kriminalitet. Det følger således af retsplejelovens § 12, stk. 7, 2. pkt., og stk. 8, 2. pkt., at sådanne beslutninger for så vidt angår retten på Bornholm træffes af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra rettens formand.

2.4.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Domstolsstyrelsen har på baggrund af en indstilling fra retten på Bornholm foreslået, at den særlige kompetenceregulering i retsplejelovens § 12, stk. 7, 2. pkt., og stk. 8, 2. pkt., for retten på Bornholm ophæves. Domstolsstyrelsen har i den forbindelse henvist til, at der efter, at retten på Bornholm i lighed med de øvrige byretter også er blevet præsidentledet, ikke længere ses at være nogen reel begrundelse eller noget behov for denne særregel.

En ophævelse som foreslået vil indebære, at beslutninger om deltagelse af suppleanter for dommeren eller dommerne og nævningerne eller domsmændene i straffesager eller om, at retten skal sammensættes med en yderligere dommer og domsmand i straffesager om økonomisk kriminalitet, ved retten på Bornholm fremover vil skulle træffes af rettens præsident efter indstilling fra rettens formand – i lighed med, hvad der gælder for de øvrige byretter, jf. retsplejelovens § 12, stk. 7, 1. pkt., og stk. 8, 1. pkt.

Ved lov nr. 495 af 17. juni 2008 om ændring af retsplejeloven (Justering af dommernormeringen ved byretterne m.v.) blev normeringen ved retten på Bornholm ændret fra at bestå af én dommer til at bestå af en retspræsident og mindst én anden dommer. Som konsekvens heraf blev bestemmelserne i retsplejelovens § 12, stk. 7, 2. pkt., og stk. 8, 2. pkt., ved samme lov ændret, således at ”efter indstilling fra dommeren” blev til ”efter indstilling fra rettens formand”. I forarbejderne til loven anføres i tilknytning til denne ændring, at der ikke foreslås nogen ændring af, at de beslutninger, som de to bestemmelser vedrører, skal træffes af præsidenten for Østre Landsret, jf. bemærkningerne til § 1, nr. 9, i lovforslag nr. 163 af 28. marts 2008 om ændring af retsplejeloven (Justering af dommernormeringen ved byretterne m.v.), jf. Folketingstidende 2007-08, tillæg A, side 5681. Det fremgår derimod ikke af forarbejderne, hvorfor man

fandt, at denne særlige kompetenceregulering for retten på Bornholm burde fastholdes.

Justitsministeriet finder, at det er ubetænkeligt, at der vedrørende de omtalte typer af beslutninger gælder de samme kompetenceregler for retten på Bornholm som ved de øvrige byretter. Det foreslås derfor, at den særlige kompetenceregulering i retsplejelovens § 12, stk. 7, 2. pkt., og stk. 8, 2. pkt., ophæves.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 1 og 2, og bemærkningerne hertil.

2.5. Saglig kompetence i sager efter ny lov om forretningshjemmeligheder

2.5.1. Gældende ret

Efter retsplejelovens § 225, stk. 2, nr. 6, kan sager mellem erhvervsdrivende, hvor anvendelse af lov om markedsføring har væsentlig betydning, anlægges ved Sø- og Handelsretten, medmindre parterne har aftalt andet.

Bestemmelsen indebærer bl.a., at sager mellem erhvervsdrivende om overtrædelse af markedsføringslovens § 23, der indeholder regler om beskyttelse af erhvervshjemmeligheder, som udgangspunkt vil kunne anlægges ved Sø- og Handelsretten i stedet for ved byretten.

Det følger endvidere af retsplejelovens § 225, stk. 3, at hvis en sag, der er omfattet af § 225, stk. 2, nr. 6, anlægges ved byretten, henviser byretten sagen til Sø- og Handelsretten, hvis en af parterne anmoder herom.

2.5.2. Justitsministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Erhvervsministeren har den 10. januar 2018 fremsat forslag til en ny lov om forretningshjemmeligheder (lovforslag nr. L 125). Såfremt lovforslaget vedtages, indebærer det bl.a., at beskyttelsen af erhvervshjemmeligheder fremover i vidt omfang samles i den nye lov om forretningshjemmeligheder, og at markedsføringslovens § 23 som følge heraf ophæves.

Det er i forslaget til lov om forretningshjemmeligheder forudsat, at sager om overtrædelse af loven i lighed med, hvad der i dag gælder for sager om overtrædelse af markedsføringslovens § 23, skal kunne anlægges ved Sø- og Handelsretten.

Der foreslås i overensstemmelse hermed en udvidelse af retsplejelovens § 225, stk. 2, således, at bestemmelsen også kommer til at omfatte sager mellem erhvervsdrivende, hvor

anvendelse af lov om forretningshemmeligheder har væsentlig betydning.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 7-9, og bemærkningerne hertil.

3. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 225, jf. lovforslagets § 1, nr. 7-9, hvorved SØ- og Handelsrettens saglige kompetence udvides til også at omfatte sager, hvor anvendelse af den nye lov om forretningshemmeligheder har væsentlig betydning, forventes at kunne medføre en mindre stigning i antallet af sager, som anlægges ved SØ- og Handelsretten. Stigningen forventes dog at kunne rummes inden for domstolenes eksisterende økonomiske ramme.

Den foreslåede bemyndigelse, jf. lovforslagets § 1, nr. 10, indebærer, at det administrative kan besluttes at indføre regler om obligatorisk brug af digital selvbetjening ved indgivelse af ansøgninger om fri proces. Det er forventningen, at indførelse af en sådan selvbetjeningsløsning vil medføre, at ansøgninger om fri proces i langt højere grad end i dag vil indeholde de nødvendige oplysninger og derved lette administrationen hos Civilstyrelsen samt gøre sagsbehandlingen mere effektiv.

Heroverfor står, at Civilstyrelsen vil skulle stille en digital løsning til rådighed fra det tidspunkt, hvor den foreslåede bemyndigelse til at fastsætte regler om obligatorisk brug af digital selvbetjening udnyttes. Dette forventes at indebære it-mæssige udviklings- og driftsudgifter for Civilstyrelsen.

Det er vurderingen, at lettelsen af de administrative byrder ved sagsbehandlingen af ansøgninger om fri proces kan dække udviklings- og driftsudgifter for Civilstyrelsen.

På den baggrund har lovforslaget ikke økonomiske konsekvenser for det offentlige af betydning.

4. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.

Lovforslaget indebærer, at patentrådgivere, som har opnået EPA-titlen, fremover bliver omfattet af retsplejelovens regler om vidneudelukkelse, jf. lovforslagets § 1, nr. 4. Andre patentrådgivere vil derimod – ligesom i dag – ikke være omfattet af disse regler. Det kan ikke udelukkes, at det fremover i visse situationer vil kunne få en vis betydning for danske (og udenlandske) virksomheders valg af patentrådgiver, om denne er omfattet af reglerne om vidneudelukkelse. Dermed vil den foreslåede ændring af retsplejeloven potentielt kunne have en vis konkurrencebegrænsende effekt på markedet for patentrådgivning. I lyset af, at brugen af titlen ”patentrådgiver” ikke er nærmere reguleret, har Justitsministeriet ved udformningen af den foreslåede ordning imidlertid fundet det nødvendigt at foretage en klar afgrænsning af,

hvilke personer der omfattes af bestemmelsen. Det er derudover vurderingen, at en eventuel konkurrencebegrænsende effekt, som den foreslåede ordning måtte have, vil være meget begrænset og må holdes op imod de positive effekter, som ordningen forventes at få, jf. punkt 2.1.3.1 og 2.1.3.2 ovenfor.

Lovforslaget vurderes derfor ikke at have økonomiske konsekvenser for erhvervslivet af betydning.

Lovforslaget vurderes endvidere ikke at have administrative konsekvenser for erhvervslivet.

5. De administrative konsekvenser for borgere

Lovforslaget indebærer, at borgere, som ønsker at ansøge om fri proces, skal anvende den digitale selvbetjeningsløsning, som Civilstyrelsen stiller til rådighed, fra det tidspunkt, hvor den foreslåede bemyndigelse til at fastsætte regler om obligatorisk brug af digital selvbetjening udnyttes, jf. lovforslagets § 1, nr. 10.

Lovforslaget indebærer således en begrænsning i borgernes mulighed for at vælge, hvordan en ansøgning om fri proces indgives til Civilstyrelsen.

6. De miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

7. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

8. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 15. december 2017 til den 12. januar 2018 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, SØ- og Handelsretten, Tinglysningsretten, samtlige byretter, ADIPA, Advokatrådet, Copenhagen Business School (CBS), Danmarks Tekniske Universitet, Dansk Erhverv, Dansk Forening for Industriens Patent- og Varemærkespecialister (DIP), Dansk Forening til Bekæmpelse af Produktpirateri, Dansk Industri, Dansk Journalistforbund, Dansk Opfinderforening, Danske Ældreråd, Danske Advokater, Danske Handicaporganisationer, Danske Regioner, Danske Seniorer, Den Danske Dommerforening, Det Centrale Handicapråd, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolenes Tjenestemandsförening, Domstolsstyrelsen, Djøf, Forbrugerrådet Tænk, Foreningen af Offentlige Anklagere, Foreningen af Statsadvokater, Foreningen Industriel Retsbeskyttelse, HK-Landsklubben Danmarks Domstole, Ingeniørforeningen i Danmark (IDA), In-

stitut for Menneskerettigheder, Justitia, KL, Københavns Rets hjælp, Københavns Universitet, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Landsorganisationen i Danmark (LO), Liberale Erhvervs Råd, Lægemedelindustriforeningen (LIF), Opfinderforeningen.dk, Politidirektørforeningen, Procesbevillingsnævnet, Retspolitisk Forening, Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Rådet for Etniske Minoriteter, SMVDanmark,

Syddansk Universitet, Teknologisk Institut, Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UVBA), Ældre Sagen, Aalborg Universitet, Aarhus Rets hjælp og Aarhus Universitet.

9. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter (hvis ja, angiv omfang)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Lovforslaget vurderes at ville indebære visse administrative lettelser for Civilstyrelsen.	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Lovforslaget får begrænsede administrative konsekvenser for borgerne. En stor del af borgerne anvender allerede i dag digital selvbetjening.	Lovforslaget indebærer en begrænsning af borgernes mulighed for at vælge, hvordan en ansøgning om fri proces indgives til Civilstyrelsen.
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.	
Overimplementering af EU-retlige minimumsforpligtelser (sæt X)	JA	NEJ X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 og 2

Det fremgår af retsplejelovens § 12, stk. 7, 1. pkt., at hvis hovedforhandlingen i en nævninge- eller domsmandssag antages at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling af rettens formand bestemme, at suppleanter for dommeren eller dommerne og nævningerne eller domsmændene skal overvære hovedforhandlingen. Af § 12, stk. 7, 2. pkt., fremgår, at for retten på Bornholm træffes beslutningen af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra rettens formand.

Det fremgår endvidere af retsplejelovens § 12, stk. 8, 1. pkt., at i domsmandssager om økonomisk kriminalitet, der forventes at have en længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling fra rettens formand bestemme, at retten sammensættes af 2 dommere og 3 domsmænd. Af § 12, stk. 8, 2.

pkt., fremgår, at for retten på Bornholm træffes beslutningen af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra rettens formand.

Det foreslås, at bestemmelserne i retsplejelovens § 12, stk. 7, 2. pkt., og stk. 8, 2. pkt., ophæves. Den foreslåede ændring indebærer, at beslutninger om forhold som nævnt i § 12, stk. 7, 1. pkt., og stk. 8, 1. pkt., ved retten på Bornholm fremover, som ved de øvrige byretter, vil skulle træffes af rettens præsident efter indstilling fra rettens formand.

Der henvises i øvrigt til punkt 2.4.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 3

Det følger af retsplejelovens § 19, stk. 3, at rettens præsident ved byretterne og Sø- og Handelsretten kan bemyndige andre personer end rettens jurister, dvs. kontorpersonale, til at træffe visse typer afgørelser og behandle visse typer sager.

Det foreslås at udvide de opgaver, som retternes kontorpersonale efter denne bestemmelse kan bemyndiges til at varetage. Den foreslåede udvidelse omfatter underskrivelse af retsbogen i følgende tre konkrete tilfælde, hvor der ikke træffes nogen afgørelse i tvistigheder eller i øvrigt foretages nogen juridisk vurdering:

For det første; underskrivelse af retsbogen i tilfælde, hvor der alene er tale om indførelse af et forlig indgået af parterne i en civil sag, jf. retsplejelovens § 270, stk. 1. Det forudsættes, at bemyndigelse kun kan anvendes, når der ikke i samme retsbog træffes afgørelse om sagsomkostninger eller lignende, f.eks. fordi parterne er enige herom.

For det andet; underskrivelse af retsbogen i tilfælde, hvor retsbogen alene indeholder meddelelse om, at sagsøgeren hæver sagen efter retsplejelovens § 359 eller § 362, stk. 2. Det forudsættes, at bemyndigelse kun kan anvendes, når der ikke i samme retsbog træffes afgørelse om sagsomkostninger eller lignende, f.eks. fordi parterne er enige herom. Det bemærkes i øvrigt, at det er en betingelse for, at sagsøgeren kan hæve sagen efter § 359 eller § 362, stk. 2, at sagsøgte ikke har fremsat modkrav (som fastholdes), jf. § 359, 2. pkt., og § 362, stk. 2, 2. pkt.

For det tredje; underskrivelse af retsbogen i tilfælde, hvor retsbogen alene indeholder meddelelse om, at en eller flere af sagens parter er blevet meddelt fri proces af justitsministeren (Civilstyrelsen) eller Procesbevillingsnævnet efter retsplejelovens § 328, stk. 5.

Den foreslåede udvidelse af bemyndigelsesadgangen finder ligesom resten af § 19, stk. 3, ikke anvendelse for landsretterne og Højesteret.

Der henvises i øvrigt til punkt 2.3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 4-6

Det følger af retsplejelovens § 170, stk. 1, at mod dens ønske, som har krav på hemmeligholdelse, må vidneforklaring ikke afkræves præster i folkekirken eller andre trossamfund, læger, forsvarere, retsmæglere og advokater om det, som er kommet til deres kundskab ved udøvelsen af deres virksomhed. Efter § 170, stk. 2, 1. pkt., kan retten dog pålægge læger, retsmæglere og advokater, bortset fra forsvarere i straffesager, at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettig til, at forklaring afkræves.

Det foreslås at udvide den persongruppe, der i dag er omfattet af vidneudelukkelsesreglen i retsplejelovens § 170, stk. 1, til også at omfatte patentrådgivere, som i henhold til den

europæiske patentkonventions artikel 134 er optaget på Den Europæiske Patentmyndigheds liste over personer, der er berettiget til at repræsentere en part i patentsager, der behandles ved denne myndighed. Patentrådgivere, der har opnået denne ret, betegnes også som European Patent Attorneys (EPA). En liste over, hvem der er berettiget til at møde som partsrepræsentant i sager ved Den Europæiske Patentmyndighed, er tilgængelig på dennes hjemmeside www.epo.org. Såfremt der i forbindelse med en retssag måtte opstå tvivl om, hvorvidt en person er optaget på Den Europæiske Patentmyndigheds liste, må dette søges afklaret ved, at der indhentes en bekræftelse fra Den Europæiske Patentmyndighed.

Den foreslåede udvidelse omfatter både danske og udenlandske EPA'ere.

Forslaget indebærer, at en EPA i samme omfang som de øvrige persongrupper, der i dag er omfattet af § 170, stk. 1, ikke må afkræves vidneforklaring om forhold, som er kommet vedkommende til kundskab ved udøvelsen af dennes virksomhed, medmindre den, som har krav på hemmeligholdelse, giver tilladelse hertil. En EPA vil således som udgangspunkt ikke kunne pålægges at afgive vidneforklaring om forhold, som vedkommende er blevet bekendt med som led i sin rådgivning af en klient, medmindre klienten giver sit samtykke. Er der tale om en EPA, der er ansat i en virksomhed, vil samtykket skulle gives af den pågældende virksomhed.

I forhold til en EPA, som er ansat som intern rådgiver i en virksomhed, er det dog en forudsætning for, at vidneudelukkelsesreglerne finder anvendelse, at der er tale om forhold, som vedrører patentrådgivning. Beskæftiger en ansat EPA sig med andre typer af arbejdsopgaver for virksomheden, vil disse forhold ikke være omfattet af vidneudelukkelsen.

Den foreslåede ændring af § 170, stk. 1, til også at omfatte EPA'ere vil samtidig medføre en indskrænkning af anvendelsesområdet for de øvrige regler i retsplejeloven om tilvejebringelse af oplysninger mv., idet disse regler er afgrænset af bl.a. § 170. Det gælder således retsplejelovens almindelige regler om edition, jf. § 298, stk. 1, og § 299, stk. 1, og de særlige regler om oplysningspligt i sager om krænkelse af immaterialrettigheder, jf. retsplejelovens § 306, stk. 4. Det samme gør sig gældende i forhold til reglerne om bevissikringsundersøgelser i sager om krænkelse af immaterialrettigheder, jf. retsplejelovens § 653, stk. 5. I den forbindelse må det også antages, at den foreslåede ændring medfører en indskrænkning i adgangen til at foretage edition eller bevissikring, hvis der er tale om oplysninger, som har relation til en EPA, selv om rekvisitus ikke selv er omfattet af vidneudelukkelsesreglerne. Der henvises i den forbindelse til punkt 2.1.2.1 ovenfor og den der refererede retspraksis.

Den foreslåede vidneudelukkelse vil også gælde for en EPA's medhjælpere, jf. retsplejelovens § 170, stk. 4.

I lighed med, hvad der gælder for læger, retsmæglere og advokater, jf. § 170, stk. 2, 1. pkt., foreslås det, at retten undtagelsesvis skal kunne pålægge en EPA at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettige til, at forklaring afkræves. Hvorvidt de nævnte betingelser for at pålægge en EPA at afgive vidneforklaring er opfyldt, afgøres således af retten efter en konkret vurdering af den enkelte sags omstændigheder.

En EPA vil ikke være omfattet af bestemmelsen i § 170, stk. 2, 2. pkt., idet denne bestemmelse kun gælder for advokater. Hensynet bag bestemmelsen – at sikre en parts mulighed for i fortrolighed at kunne rådføre sig med en advokat i forbindelse med en retssag – findes imidlertid at gøre sig tilsvarende gældende i de situationer, hvor en EPA bistår en klient i anledning af en retssag, som klienten er part i. Det foreslås derfor, at der i § 170, stk. 2, indsættes et nyt 3. pkt., således at en EPA i samme omfang som en advokat ikke vil kunne pålægges at afgive forklaring om forhold, som EPA'en er blevet bekendt med som led i sin rådgivning af en klient i forbindelse med en retssag. En EPA kan i modsætning til en advokat ikke repræsentere en part ved de danske domstole, hvorfor sætningen ”som har været betroet ham til udførelse” i stk. 2, 2. pkt., ikke er medtaget i det foreslåede 3. pkt. Imidlertid kan en EPA repræsentere klienter i sager ved Den Europæiske Patentmyndighed, ligesom det forventes, at en EPA vil kunne optræde som partsrepræsentant ved en kommende fælles patentdomstol. Hvad en EPA har erfaret som partsrepræsentant i sådanne patentsager, vil også være omfattet af det foreslåede 3. pkt.

Der foreslås endelig en sproglig modernisering af bestemmelsen i § 170, stk. 2, 2. pkt., idet udtrykkene ”han” og ”hans” foreslås erstattet med ”denne” og ”dennes”. Samtidig bemærkes, at bestemmelsen – i lighed med det foreslåede 3. pkt., jf. ovenfor – må antages også at omfatte, hvad en advokat har erfaret som partsrepræsentant i sager ved Den Europæiske Patentmyndighed og ved en kommende fælles patentdomstol. Der er i øvrigt ikke tilsigtet nogen ændring af bestemmelsen i § 170, stk. 2, 2. pkt.

Der henvises i øvrigt til punkt 2.1.3 i lovforslaget almindelige bemærkninger.

Til nr. 7-9

Efter retsplejelovens § 225, stk. 2, nr. 6, kan sager mellem erhvervsdrivende, hvor anvendelse af lov om markedsføring har væsentlig betydning, anlægges ved Sø- og Handelsretten, medmindre parterne har aftalt andet.

Bestemmelsen indebærer bl.a., at sager mellem erhvervsdrivende om overtrædelse af markedsføringslovens § 23, der indeholder regler om beskyttelse af erhvervshemmeligheder, som udgangspunkt vil kunne anlægges ved Sø- og Handelsretten i stedet for ved byretten.

Som følge af, at beskyttelsen af erhvervshemmeligheder fremover i vidt omfang samles i en ny lov om forretningshemmeligheder, foreslås det, at der i retsplejelovens § 225, stk. 2, tilføjes et nr. 7, hvorefter sager mellem erhvervsdrivende, hvor lov om forretningshemmeligheder har væsentlig betydning, kan anlægges ved Sø- og Handelsretten.

Hvis en sag omfattet af det foreslåede nr. 7 anlægges ved byretten, følger det af retsplejelovens § 225, stk. 3, at byretten henviser sagen til Sø- og Handelsretten, hvis en af parterne anmoder herom.

Der henvises i øvrigt til punkt 2.5.2 i lovforslaget almindelige bemærkninger.

Til nr. 10

Med den foreslåede bestemmelse indføres der en bemyndigelse til, at justitsministeren kan fastsætte regler om overgang til obligatorisk digital selvbetjening for så vidt angår indgivelse af ansøgning om fri proces til Civilstyrelsen. Reglerne forudsættes at skulle gælde for både fysiske og juridiske personer, der ansøger om fri proces.

Hvis lovforslaget vedtages, agter justitsministeren (Civilstyrelsen) med hjemmel i den foreslåede bemyndigelse at fastsætte nærmere regler om, at en ansøger eller dennes advokat ved indgivelse af ansøgning om fri proces, skal anvende den digitale selvbetjeningsløsning, som Civilstyrelsen anviser.

Det forudsættes endvidere, at der fastsættes regler om, at Civilstyrelsen afviser ansøgninger, der ikke indgives via den digitale selvbetjening. Hvis Civilstyrelsen finder, at der foreligger særlige forhold, der gør, at ansøgeren ikke må forventes at kunne anvende den digitale selvbetjening, skal Civilstyrelsen dog acceptere, at ansøgningen indgives på en anden måde end ved digital selvbetjening. Civilstyrelsen vil også i ekstraordinære situationer kunne undlade at afvise en ansøgning om fri proces, der ikke er indgivet ved digital selvbetjening, hvis det ud fra en samlet vurdering findes at være mest hensigtsmæssigt. Den foreslåede bemyndigelse forudsættes tillige udnyttet til at fastsætte nærmere regler herom.

Ansøgninger om fri proces, som indgives efter de regler, som udstedes i medfør af den foreslåede bemyndigelse, vil skulle anses for at være kommet frem, når ansøgningen er tilgængelig for Civilstyrelsen.

Der henvises i øvrigt til punkt 2.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 2

Det foreslås i *stk. 1*, at loven træder i kraft den 1. juli 2018, jf. dog *stk. 2*.

Civilstyrelsen forventer først at påbegynde udviklingen af en digital selvbetjeningsløsning til brug for indgivelse af ansøgninger om fri proces i løbet af 2018. Det vides derfor ikke på nuværende tidspunkt, hvornår en digital løsning vil være klar til ibrugtagning, men det forventes tidligst at kunne ske i løbet af 2019. Af samme grund vides det derfor heller ikke, hvornår der bliver behov for – i medfør af den fore-

slåede bemyndigelse i lovforslagets § 1, nr. 10 – administrativt at kunne fastsætte nærmere regler for brugen af den digitale selvbetjening. Det foreslås derfor, at justitsministeren fastsætter ikrafttrædelsestidspunktet for denne bestemmelse, jf. *stk. 2*.

Til § 3

Den foreslåede bestemmelse vedrører lovens territoriale gyldighed og fastslår, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

For Færøerne og Grønland gælder særlige retsplejelove.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

§ 12. ---

Stk. 2-6 ---

Stk. 7. Hvis hovedforhandlingen i en nævninge- eller domsmandssag antages at ville blive af længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling fra rettens formand bestemme, at suppleanter for dommeren eller dommerne og nævningerne eller domsmændene skal overvære hovedforhandlingen. For så vidt angår retten på Bornholm, træffes bestemmelsen af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra rettens formand. Suppleanterne deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter retsformandens bestemmelse overvære disse. I øvrigt finder reglerne om nævninger og domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. En suppleant tiltræder retten, hvis en af dommerne, nævningerne eller domsmændene bliver forhindret i at medvirke ved sagens behandling og pådømmelse.

Stk. 8. I domsmandssager om økonomisk kriminalitet, der forventes at have en længere varighed, kan rettens præsident efter indstilling fra rettens formand bestemme, at retten sammensættes af 2 dommere og 3 domsmænd. For så vidt angår retten på Bornholm, træffes bestemmelsen af Østre Landsrets præsident efter indstilling fra rettens formand. Stk. 7 finder ikke anvendelse.

§ 19. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Ved byretterne og Sø- og Handelsretten kan rettens præsident meddele andre personer bemyndigelse til at træffe afgørelser efter § 350, stk. 2, og § 477 d, stk. 2, og at udføre faged-, skifte- og notarialforretninger samt faderskabssager, hvis der ikke skal træffes afgørelse i tvistigheder, og at beslutte, at en part, skønsmand m.v. er undtaget fra kravet om anvendelse af domstolenes sagsportal, jf. § 148 a, stk. 4. Personer, der er bemyndiget til at udføre fagedforretninger, kan dog efter præsidentens nærmere bestemmelse træffe afgørelser efter § 490, § 494, stk. 2 og 3, og § 525.

Lovforslaget

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. september 2017, foretages følgende ændringer:

1. § 12, stk. 7, 2. pkt., ophæves.

2. § 12, stk. 8, 2. pkt., ophæves.

3. I § 19, stk. 3, indsættes som 3. pkt.:

»Rettens præsident kan endvidere meddele andre personer bemyndigelse til at underskrive retsbøger, som alene indeholder

- 1) indgåede forlig i borgerlige sager, jf. § 270, stk. 1,
- 2) meddelelse om, at en sag hæves af sagsøgeren efter § 359 eller § 362, stk. 2, og
- 3) meddelelse om, at der i en sag er meddelt fri proces efter § 328, stk. 5.«

§ 170. Mod dens ønske, som har krav på hemmeligholdelse, må vidneforklaring ikke afkræves præster i folkekirken eller andre trossamfund, læger, forsvarere, retsmæglere og advokater om det, som er kommet til deres kundskab ved udøvelsen af deres virksomhed.

Stk. 2. Retten kan pålægge læger, retsmæglere og advokater, bortset fra forsvarere i straffesager, at afgive vidneforklaring, når forklaringen anses for at være af afgørende betydning for sagens udfald, og sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part eller samfundet findes at berettigede til, at forklaring afkræves. Sådant pålæg kan i borgerlige sager ikke udstrækkes til, hvad en advokat har erfaret i en retssag, som har været betroet ham til udførelse, eller hvori hans råd har været søgt.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at forklaring ikke skal afgives om forhold, med hensyn til hvilke vidnet i medfør af lovgivningen har tavshedspligt, og hvis hemmeligholdelse har væsentlig betydning.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1-3 gælder også for de pågældende personers medhjælpere.

§ 225. ---

Stk. 2. Medmindre parterne har aftalt andet, kan endvidere følgende sager anlægges ved SØ- og Handelsretten, jf. dog § 225 a:

- 1) Internationale sager, hvor fagkundskab til internationale erhvervsforhold har væsentlig betydning,
- 2) sager mellem erhvervsdrivende, hvor fagkundskab til sø-, land-, luft- og jernbanetransport har væsentlig betydning,
- 3) sager, hvor Forbrugerombudsmanden er part og anvendelsen af lov om markedsføring, lov om finansiel virksomhed eller lov om betalingstjenester og elektroniske penge har væsentlig betydning,
- 4) sager, hvor anvendelsen af varemærkeloven, fællesmærkeloven, designloven, patentloven, lov om brugsmønstre, lov om beskyttelse af halvlederprodukters udformning (topografi), plantenyhedsloven eller ophavsretslovens regulering af rettigheder til brugskunst eller edb-programmer har væsentlig betydning,
- 5) sager, hvor anvendelsen af konkurrenceloven har væsentlig betydning, og

6) sager mellem erhvervsdrivende, hvor anvendelse af lov om markedsføring har væsentlig betydning.

Stk. 3. ---

§ 330. Justitsministeren kan fastsætte regler om indholdet af en ansøgning om fri proces og om de oplysninger, som ansøgeren skal meddele.

4. I § 170, *stk. 1*, indsættes efter »retsmæglere«: », patentrådgivere, som er optaget på den liste, der er anført i artikel 134, *stk. 1*, i den europæiske patentkonvention,«.

5. I § 170, *stk. 2, 1. pkt.*, indsættes efter »retsmæglere«: », patentrådgivere som nævnt i *stk. 1*«.

6. § 170, *stk. 2, 2. pkt.*, ophæves, og i stedet indsættes:

»Sådant pålæg kan i borgerlige sager ikke udstrækkes til, hvad en advokat har erfaret i en retssag, som har været betroet denne til udførelse, eller hvori dennes råd har været søgt. Det samme gælder for, hvad en patentrådgiver som nævnt i *stk. 1* har erfaret i en retssag, hvori dennes råd har været søgt.«

7. I § 225, *stk. 2, nr. 5*, udgår »og«.

8. I § 225, *stk. 2, nr. 6*, ændres »betydning.« til: »betydning, og«.

9. I § 225, *stk. 2*, indsættes som *nr. 7*:

»7) sager mellem erhvervsdrivende, hvor anvendelse af lov om forretningshemmeligheder har væsentlig betydning.«

10. I § 330 indsættes som *stk. 2*:

»*Stk. 2.* Justitsministeren kan fastsætte regler om, at ansøgning om fri proces skal indgives ved anvendelse af den

digitale løsning, som Civilstyrelsen stiller til rådighed (digital selvbetjening).«